

NGO „ACDC“
Address: Ul. Čika Jovina br. 3
40000 Severna Mitrovica, Kosovo
Tel: +381 (0) 64 11 77 871
Website: www.acdc-kosovo.org
E-mail: office@acdc-kosovo.org

ŽENSKA IMOVINA I STAVOVI PREMA ŽENSKOM NASLEDNOM PRAVU

Istraživanje je sprovedeno u okviru projekta organizacije ACDC “Jačanje žena u seoskim oblastima kroz edukaciju o ženskom pravu na nasleđivanje i imovinskom pravu“

Severna Mitrovica, Maj 2017.

Andjelka Raković

Sadržaj

Uvod.....	3
Osnovni pojmovi	4
Pregled prethodnih istraživanja	5
Metodologija.....	6
Ciljevi istraživanja:.....	6
Hipoteze:.....	6
Rezultati istraživanja	7
Ključni nalazi	20
Zaključak	21
Preporuke.....	21
Literatura	22
Dodatak 1	23

ODRICANJE

Istraživanje „Ženska imovina i stavovi prema ženskom naslednom pravu“ je napravljena uz podršku američkog naroda preko Agencije Sjedinjenih Američkih Država za Međunarodni Razvoj - USAID. Sadržaj istraživanja je odgovornost Advocacy Center for Democratic Culture – ACDC i ne odražava stavove USAID-a, Vlade Sjedinjenih Američkih Država ili Centar za Obuku, Zastupanje i Resurse – ATRC.

Advocacy Center for Democratic Culture je podržan od Programa Angažovanje za Jednakost - E4E, finansiran od Agencija Sjedinjenih Država za Međunarodni Razvoj – USAID, i sproveden od Centar za Obuku, Zastupanje i Resurse – ATRC.

Uvod

Ovo istraživanje je sprovedeno u maju 2017.godine u ruralnim podnebljima: Sočanica, Lešak, Brnjak, Banjska I Dren. Istraživanje je finansirano I naručeno od strane NVO ACDC u okviru projekta “Jačanje žena u seoskim oblastima kroz edukaciju o ženskom pravu na nasleđivanje i imovinskom pravu“

U istraživanju je učestvovalo 100 ispitanika oba pola: 24 iz Sočanice, 16 iz Drena, 9 iz Brnjaka, 29 iz Leška I 22 iu Banjske.

Osnovni cilj ovog istraživanja je bio da se ispita da li žene u ruralnim područjima posjeduju neku vrstu imovine (pokretnu ili nepokretnu) na svoje ime ali I da se ispita I analizira kakvi su stavovi kako žena tako I muškaraca prema ženskom imovinskom pravu. Specifični ciljevi su bili da se analizira I odredi stepen informisanosti o ženskim pravima I ženskom naslednom pravu, da se analizira I nivo ozbiljnosti ovog problema.

Osnovni pojmovi

Stav je stecena relativno trajna spremnost da se pozitivno ili negativno reaguje u odnosu na neki objekat. O stavu govorimo tek kada je formirana dispozicija - nacin reagovanja stabilizovan. Stav za razliku od drugih dispozicija, nije urodjen vec stecen tokom razvoja pojedinca i uvek je vezan za neki objekat.

Stavovi su složeni jer predstavljaju jedinstvo tri komponente:

- 1) Kognitivne - uključuje različita znanja i uverenje o objektu stava
- 2) Emocionalna - relativno trajna pozitivna ili negativna osjećanja prema objektu stava
- Kognitivne i emocionalne komponente su često isprepletane - zbog osobina objekta formiranu odredjeni emocionalni odnos ili ponekad naša saznanja predstavljaju racionalizaciju ranije formiranog emocionalnog odnosa
- 3) Konativne komponente - spremnost na odredjeno ponašanje u odnosu na objekat stava - dinamičko dejstvo stave.

Stavove možemo razlikovati i prema stepenu njihove logične zasnovanosti, prema intenzitetu emocija koje im se pridružuju i prema upornosti kojom se održavaju. Stavove koji nisu zasnovani ni na kakvim činjenicama ili opravdanim razlozima, koji su redovno praćeni jakim emocijama i koje je teško mijenjati - nazivamo predrasudama.

Predrasude mogu biti pozitivne ili negativne. Negativnim predrasudama, ili predrasudama u užem smislu, označavamo takve predrasude koje uključuju negativan odnos prema osobama ili pojavama (Aronson, E. 2013.)

Istraživanje „Ženska imovina i stavovi prema ženskom naslednom pravu“

Ustav Kosova, član 7.2 kaže: „Republika Kosovo obezbeđuje jednakost polova kao osnovnu vrednost za razvoj demokratskog društva, jednake mogućnosti učešća žena i muškaraca u političkom, ekonomskom, društvenom i kulturnom životu i svim ostalim oblastima društvenog života“.

Prava žena, kao i nasledna i imovinska prava se obezbeđuju Ustavom gotovo svake zemlje. Međutim, od velike je važnosti ispitati da li je ovaj zakon primenljiv i da li žene uživaju prava koja su im obećana zakonom.

Pregled prethodnih istraživanja

Poznato nam je da Zakon Republike Srbije nalaže da djeca nezavisno od pola, nasledjuju roditeljsku imovinu i dijele na jednake dijelove. (Ustavnog, 2003) Što znači, da i ženski i muški potomci nasledjuju imovinu svojih roditelja podjednako. Sličan je i zakon koji nalaže Ustav Kosova, prema kome se zakonom garantuje jednakost žena i podjednaka raspodejla imovine (prema “ŽENE I PRAVA NA NASELDJIVANJE,” 2016).

Međutim, i pored jasno definisanih zakona, praksa vrlo često pokazuje drugačije. Tradicionalni običaji i kulturološke norme vrlo često imaju mnogo većeg značaja nego sami zakoni, pa se s toga i više poštuju. Svjesni smo činjenice da je u našem podneblju uobičajeno da sinovi (ili drugi muški članovi) nasledjuju svu imovinu, a da se kćerke odriču svog nasljedstva u korist braće.

Žene danas u svijetu uživaju jednaka prava kao i muškarci i u pogledu obrazovanja, planiranja porodice, prava na rad kao i prava da za svoj rad budu plaćene. Takođe, žene imaju jednaka prava kao i muškarci u posjedovanju imovine na svoje ime, prava da nasledjuju imovinu i da sa njom raspolažu.

Istraživanje sprovedeno na teritoriji Kosova 2011. (Vunirić & Halimi, 2011) pokazuje da i pored regulisanih zakona, regulisanje imovine je još uvijek pod uticajem kulturalnih normi. Čak 40,83% ispitanih žena se izjasnilo da je nasljedje još uvijek pod snažnim uticajem tradicije uprkos zakonskoj regulativi.

U navedenom istraživanju se navodi da su žene diskriminisane kulturnim pravom i ako je Ustavno pravo koje garantuje ravnopravnost polova. Takođe, prepoznato je da se žene često odriču svog nasljednog prava na sudu. Autori navode da je veoma bitno da žene institiraju da se zajednička imovina stečena tokom braka, registruje na ime oba supružnika, jer je primijećeno da je uglavnom registrovana na muža. Autori navode da je praksa da uglavno muškarci materijalno doprinose u bračnoj zajednici zbog lošeg ekonomskog statusa žena, pa je možda i to jedan od razloga se imovina ne registruje na oba supružnika. Veliki procenat žena u ovom istraživanju je izjavio da je njihova imovina registrovana ili na ime muža ili na ime oca.

Prema autorima drugog istraživanja (Sandra F Joireman, 2015) povećanje svijesti o jednakim imovinskim pravima i implementacija istih, je od ključnog značaja za ekonomski razvoj Kosova. Ovo je od izuzetnog značaja naročito zbog burne istorije, raseljavanja i zbjeglištva tokom ratova.

Istraživanje „Ženska imovina i stavovi prema ženskom naslednom pravu“

Prema ovom autoru, za žene je od krucijalnog značaja da imaju imovinu na svoje ime kako bi se ekonomski osnažile i imale stabilniju budućnost. Ovdje se imovina registrovana na ženino ime vidi kao mogućnost samozapošljavanja: pokretanja sopstvenog biznisa, trgovina nekretninama, rad od kuće. Sve je ovo od velikog značaja obzirom da na Kosovu nema mnogo prilika za zapošljanje, pa ukoliko žena nema imovinu na svoje ime, šanse za ekonomski napredak su još manje. I u ovom istraživanju možemo naći pitanje odricanja od imovine. I ovdje se smatra kulturnim pravilom da se žene odriču svog naslednog prava u korist muških članova. Autor navodi da postoji podatak iz drugog istraživanja (Vunirić and Halimi 2011: 36 prema Joireman, 2015) koji kaže da 75% ispitanih žena vjeruje da nasljedstvo treba da dobiju podjednako i muška i ženska djeca. Zato autor zaključuje da je onda jedino kulturna norma glavna prepreka ka ženskom nasljedivanju.

Prema (Hallward-Driemeier & Hasan, 2012) ostvarivanje ženskih imovinskih prava je velikog značaja za razvoj ekonomije na Kosovu. Brojna su istraživanja koja pokazuju istorijsku borbu žena za svoja prava, ali i za imovinska prava i pravo na jednakost u odlučivanju (Brajshori, Tokyay, & Jovanovic, 2012) (Sandra Fullerton Joireman, 2013).

Metodologija

Ciljevi istraživanja:

1. Ispitati da li žene u ruralnim područjima posjeduju neku imovinu (pokretnu ili nepokretnu)
2. Ispitati stavove prema ženskom imovinskom pravu
3. Ispitati stepen informisanosti o ženskim imovinskim i naslednim pravima
4. Ispitati percepciju stanovništva ka ovom problemu

Hipoteze:

- Pretpostavlja se da će žene u ruralnim područjima imati u svom posjedu znatno manje ili nimalo imovine za razliku od muškaraca
- Pretpostavlja se da su stavovi u ovim mjestima negativni što se tiče žena kao nosioca ili tražioca naslednog prava
- Pretpostavlja se da je kulturološko pravilo nasljedivanja koje prednost daje muškim nasljednicima mnogo značajnije od pravnog uređenja
- Pretpostavlja se nizak stepen informisanosti žena u ruralnim sredinama na temu njihovog naslednog prava

Za potrebe ovog istraživanja konstruisan je upitnik (dodatak1) koji se sastoji od 20 pitanja koji mjere sve tri komponente stava. Ovim upitnikom se takodje dobijaju i demografski podaci koji mogu biti od značaja prilikom analize i tumačenja rezultata.

Ispitivanje je sprovedeno na prigodnom uzorku od 100 ispitanika.

Rezultati istraživanja

Istraživanje je sprovedeno na teritoriji 5 sela: Sočanica, Dren, Brnjak, Lešak i Banjska. Korišćen je prigodan uzorak od 100 ispitanika oba pola (muških 43 i ženskih 57), iz Sočanice 24, iz Drena 16, iz Brnjaka 9, Leška 29, i Banjske 22; starosti od 25 do 60 godina, što se može vidjeti i u tabeli u nastavku:

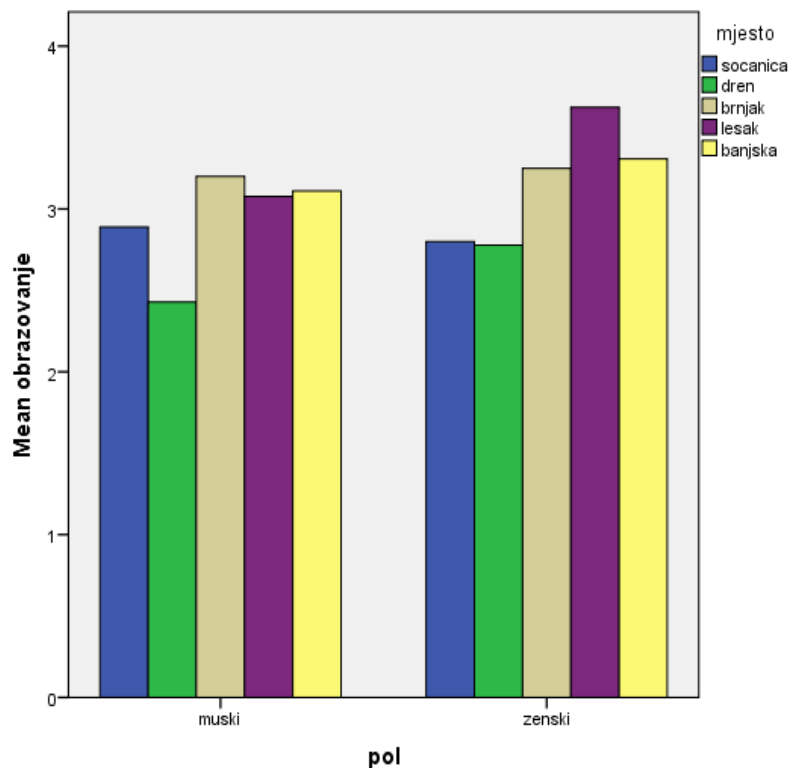
Mjesto

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid socanica	24	23.8	24.0	24.0
dren	16	15.8	16.0	40.0
brnjak	9	8.9	9.0	49.0
lesak	29	28.7	29.0	78.0
banjska	22	21.8	22.0	100.0
Total	100	99.0	100.0	
Missing System	1	1.0		
Total	101	100.0		

69,3% ispitanika su u braku, 13,9% razvedenih, 4,0% udovaca-vica i samaca 11,9%.

Stepen obrazovanja se razlikuje u zavisnosti i od sela i od pola. Ta razlika se najbolje može uočiti na dijagramu u nastavku.

Istraživanje „Ženska imovina i stavovi prema ženskom naslednom pravu“

Možemo uočiti da rezultati pokazuju da je najviše obrazovanih žena u Lešku, a najmanje u Drenu gdje je i jedini slučaj da su žene u zaostatku u odnosu na muškarce.

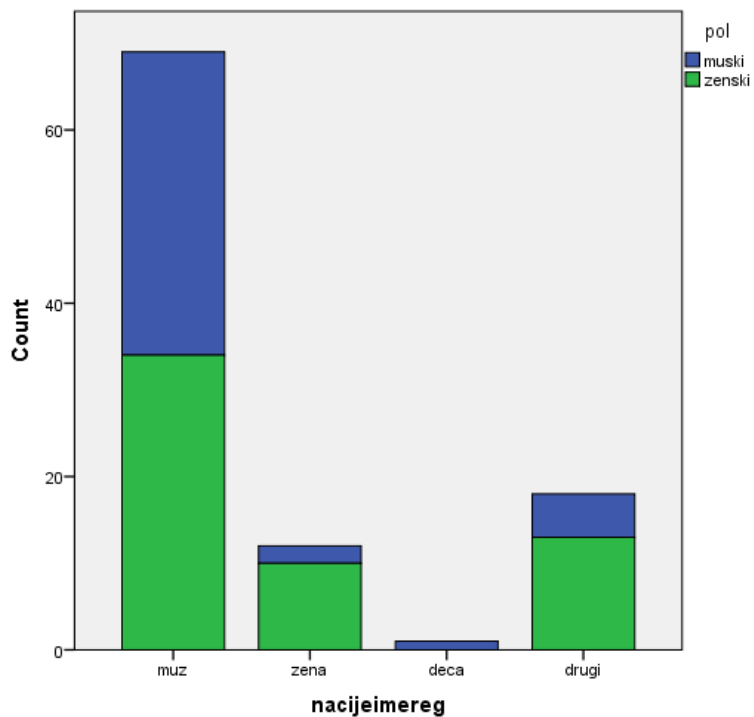
Što se tiče zaposlenosti ispitanika, postoji statistički značajna razlika u stepenu zapošljenosti ispitanika u raznim selima ($p=0,02$), međutim, ovo treba uzeti sa rezervom, jer grupe nisu ujednačene po broju ispitanika. Ukupan broj zaposlenih ispitanika je 52,5% zaposlenih ispitanika i 45,5% nezaposlenih ispitanika.

Glavni izvor prihoda u porodicama prema ovom istraživanju su muškarci 61,4%, žene 18,8%; drugi 11,7%; zajedno 5,9%. Ne postoji ststistički značajna razlika po selima ($p= 0,07$).

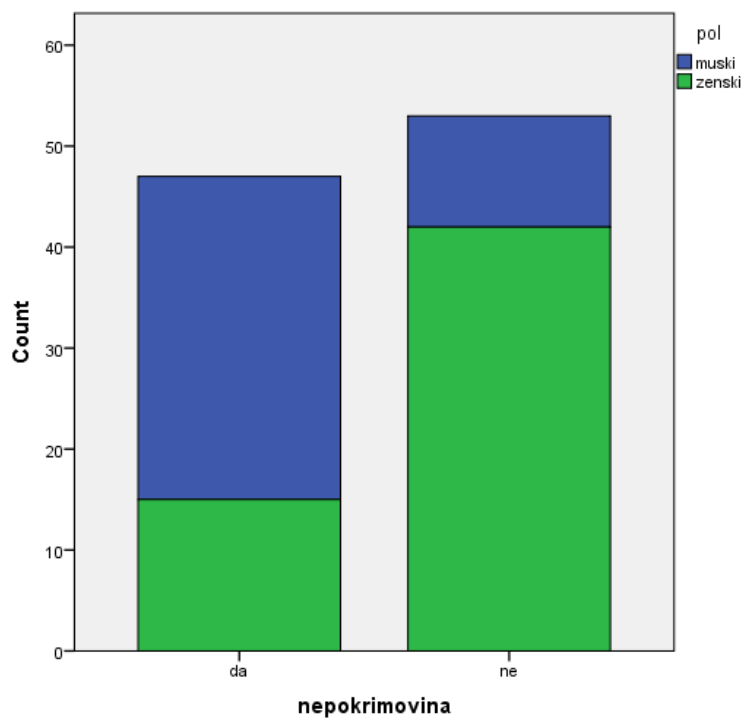
Rezultati pokazuju da je imovina najvećim dijelom registrovana na muškarce, odnosno muževe-68,3% dok je na žene registrovano samo 11,9%; na djecu 1,0% i na druge osobe 17,8%.

Istraživanje „Ženska imovina i stavovi prema ženskom naslednom pravu“

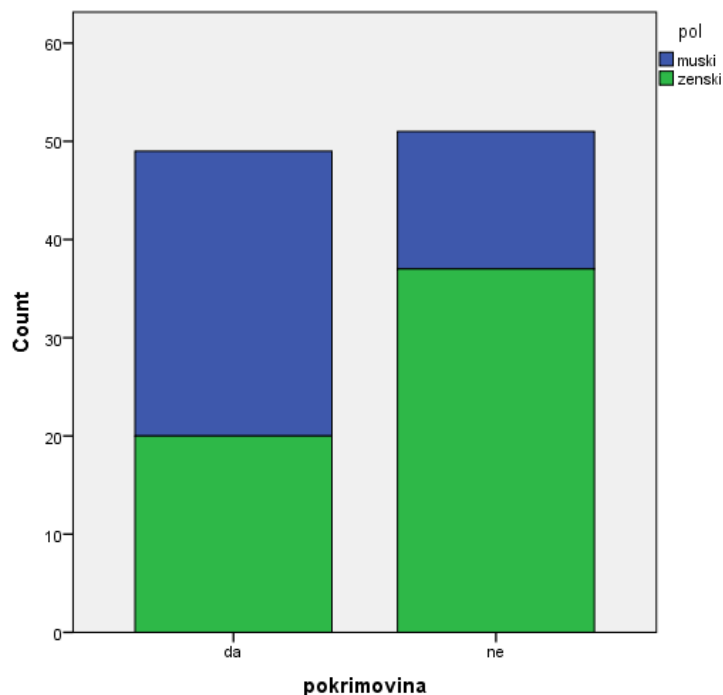

Rezultati t-testa pokazuju da postoji statistički značajna razlika u polovima po tome ko ima nepokretnu imovinu na svoje ime ($p=0,00$), odnosno, muškarci su ti koji imaju češće registrovanu nepokretnu imovinu na sebe nego žene. Iz priloženog grafikona se može vidjeti razlika.

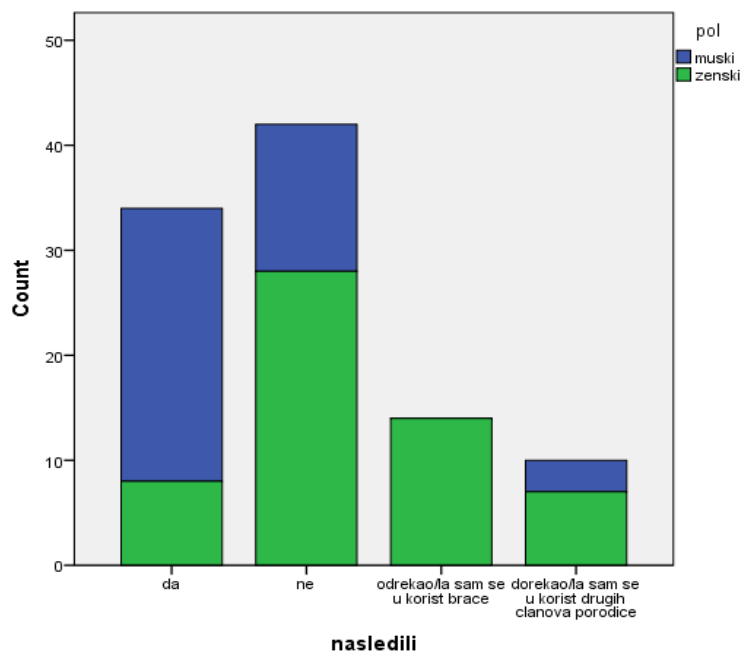
Istraživanje „Ženska imovina i stavovi prema ženskom naslednom pravu“

Što se tiče pokretne imovine, t-testom nezavisnih uzoraka je takođe utvrđeno da postoji statistički značajna razlika među polovima u pogledu posjedovanja pokretne imovine ($p=0,001$). Rezultati se mogu vidjeti i na dijagramu:

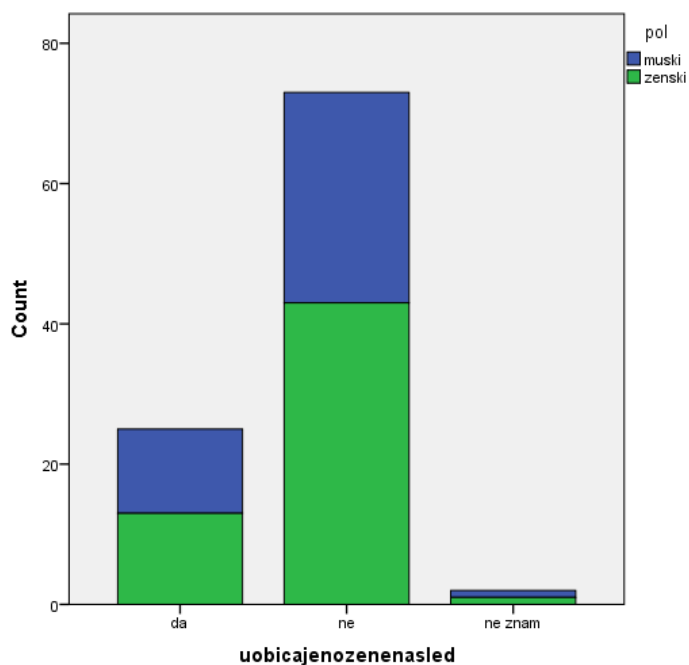

Ispitivanje učestalosti nasleđivanja nam pokazuje opet da postoje statistički značajne razlike po polovima ($p=0,00$). Muškarci su ti koji češće nasleđuju imovinu nego žene. Dok je 13,9% žena izjavilo da se odreklo svoje imovine u korist braće, a 9,9% žena je izjavilo da se odreklo svojih imovinskih prava u korist drugih članova porodice. Rezultati su ilustrovani dijagramom.

Istraživanje „Ženska imovina i stavovi prema ženskom naslednom pravu“

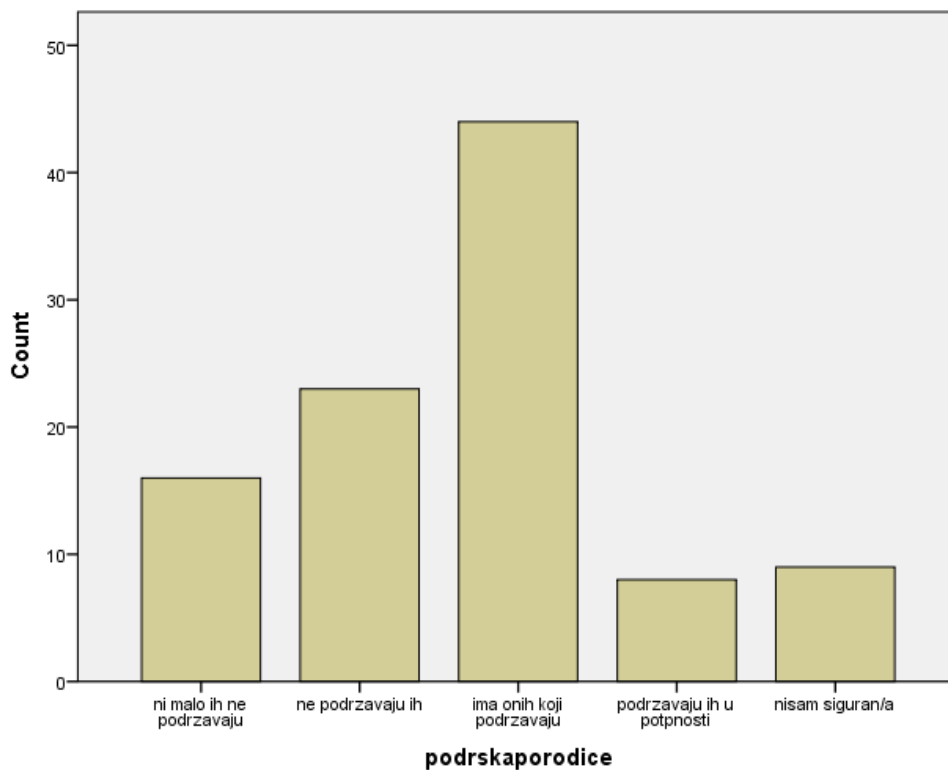

Od ukupnog broja ispitanika 72,3% se izjasnilo da nije uobičajeno da žene budu naslednici imovine, 24,8% da jeste uobičajeno a 2% da ne zna odgovor na ovo pitanje. Rezultati se slikovito mogu vidjeti na slici u nastavku.

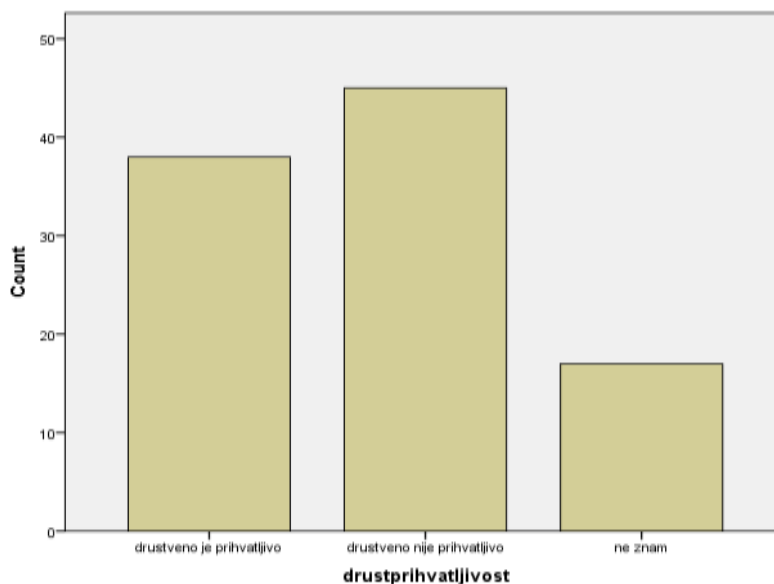

Prema mišljenju ispitanika, dešava se da porodice podržavaju žene u ostvarivanju svojih prava, i to mišljenje ima 43,6% ispitanika, 22,8% ispitanika je mišljenja da ih porodice ne podržavaju, 15,8% da ih nbi malo ne podržavaju, dok 7,9% misli da ih porodice podržavaju. Nije sigurno 8,9% ispitanika.

Istraživanje „Ženska imovina i stavovi prema ženskom naslednom pravu“

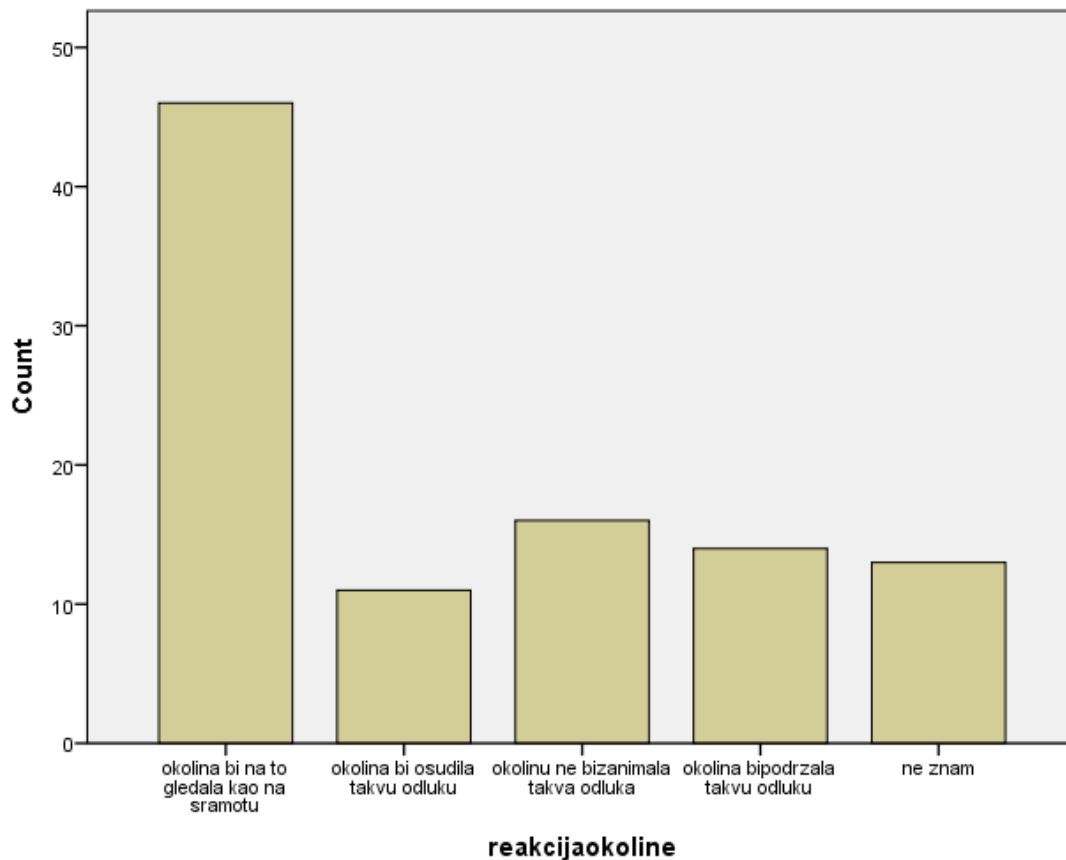
Što se tiče društvene prihvatljivosti, 44,6% ispitanika misli da je društveno ne prihvatljivo da žene budu naslednici imovine; 38% misli da je društveno prihvatljivo dok 16,8% ispitanika ne zna odgovor na ovo pitanje.

Okolina bi prema većini ispitanika od 45,5% gledala kao na sramotu ukoliko bi žena bila naslednik imovine, 10,9% misli ispitanika misli da bi okolina osudila takvu odluku, 15,8% misli da okolinu takve

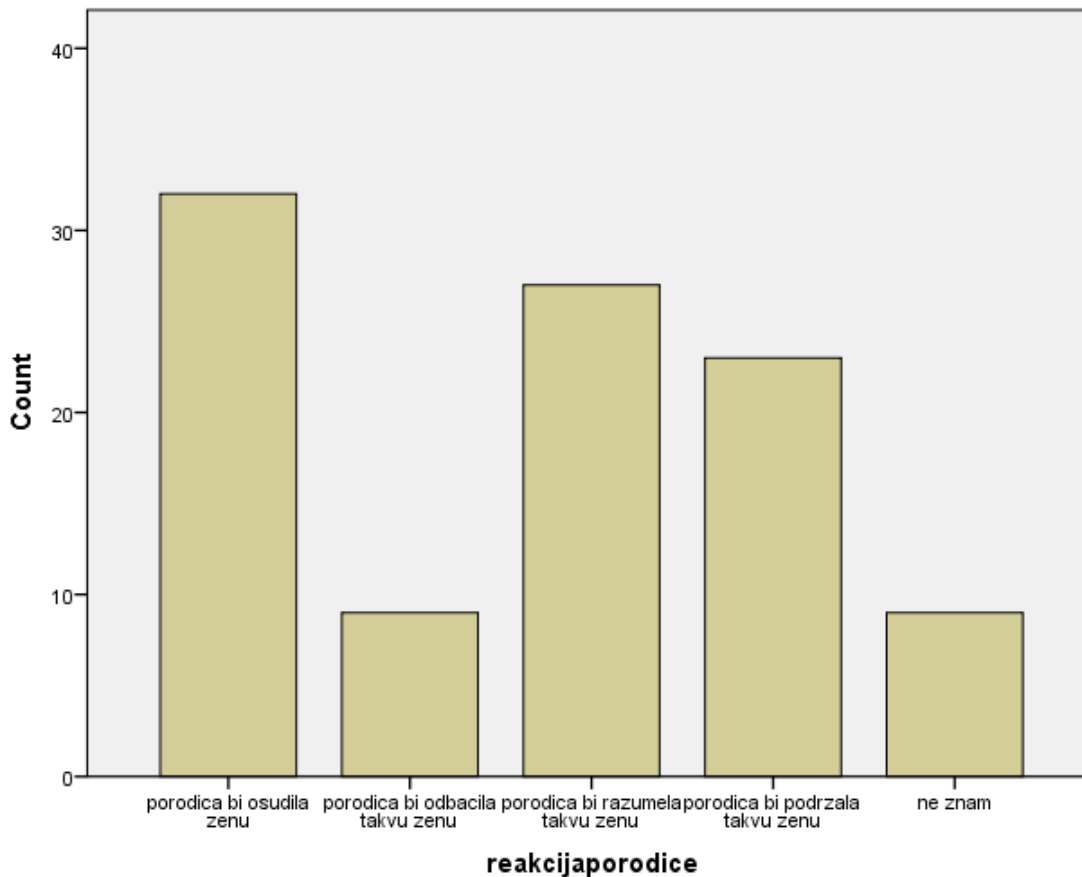
Istraživanje „Ženska imovina i stavovi prema ženskom naslednom pravu“

stvari ne bi zanimale, 13,9% ispitanika kaže da bi okolina podržala takvu odluku a 12,9% ne zna kakva bi se reakcija okoline mogla očekivati ukoliko bi žena zatražila svoja imovinska prava.

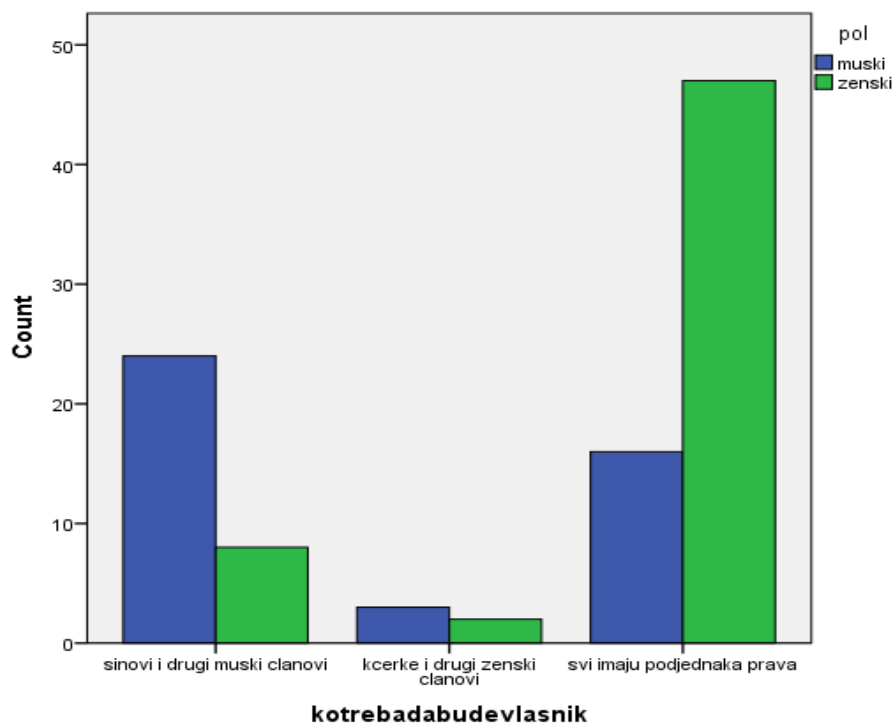
Prema mišljenju ispitanika, ukoliko bi žena tražila svoja imovinska prava porodica bi, prema većini od 31,7% osudila takvu ženu; 8,9% misli da bi je porodica odbacila; 26,7% misli da bi je porodica razumjela; 22,8% misli da bi je porodica podržala, a 8,9% ispitanika nema jasnu predstavu o reakciji porodice.

Istraživanje „Ženska imovina i stavovi prema ženskom naslednom pravu“

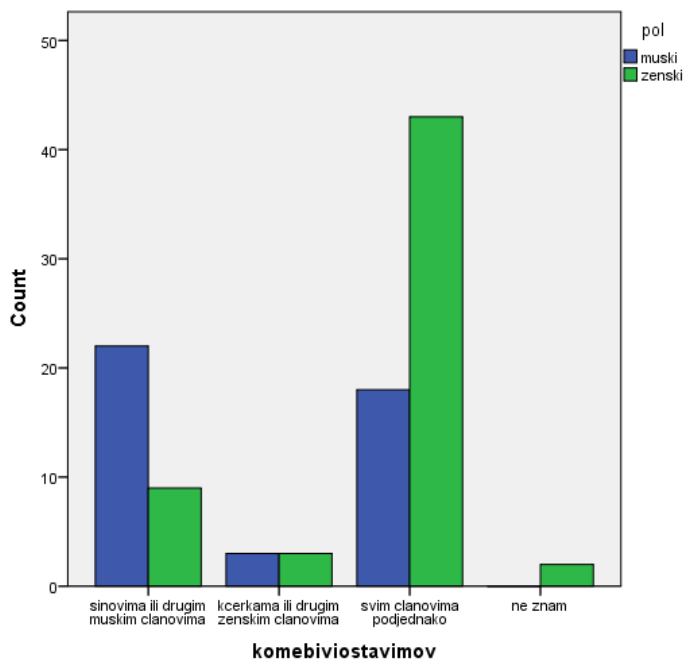

Što se tiče prava na nasleđivanje, 62,4% ispitanika kaže da vi imaju ista prava na nasleđivanje; 31,7% misli da sinovi i drugi muški članovi porodice treba da budu naslednici; 5% misli da kćerke i drugi ženski naslednici treba da budu naslednici imovine. Međutim, t-testom je utvrđeno da postoji značajna statistička razlika u ovim stavovima u zavisnosti od pola ispitanika ($p=0,00$), odnosno muškarci većinom imaju takav stav da sinovi i drugi muški članovi trebaju da budu naslednici, prema manjem broju muškaraca svi imaju podjednaka prava, dok vrlo mali broj misli da žene trebaju da budu naslednici imovine. Sve ovo se jasno može uočiti i na dijagramu:

Istraživanje „Ženska imovina i stavovi prema ženskom naslednom pravu“

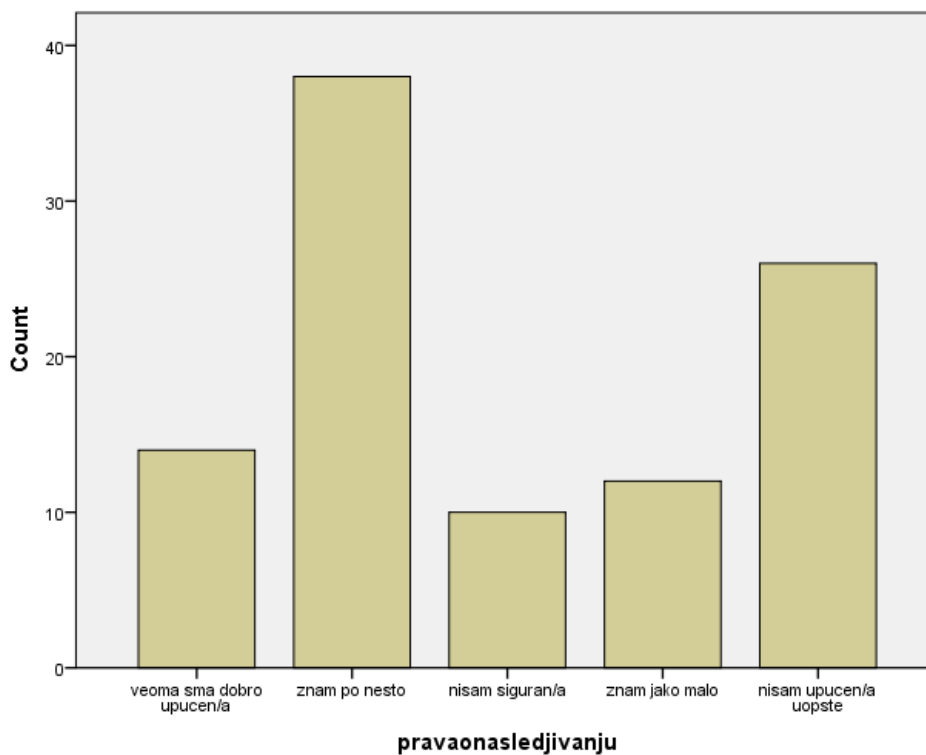

Nešto drugačije rezultate vidimo kada je upitanju pretpostavka kome bi ispitanik ostavio svoje imanje. 60,4% ispitanika kaže da bi ostavio imanje podjednako svim članovima porodice; 30,7% sinovima I drugima muškim članovima porodice; 5,9% kćerkama I drugim ženskim članovima porodice dok 2% ispitanik još uvijek to ne zna. I u ovom slučaju postoji statistički značajna razlika ($p=0,00$) među polovima po ovo stavu, odnosno žene bi uglavnom svoju imovinu ostavile svima podjednako, što se vidi na dijagramu:

Istraživanje „Ženska imovina i stavovi prema ženskom naslednom pravu“

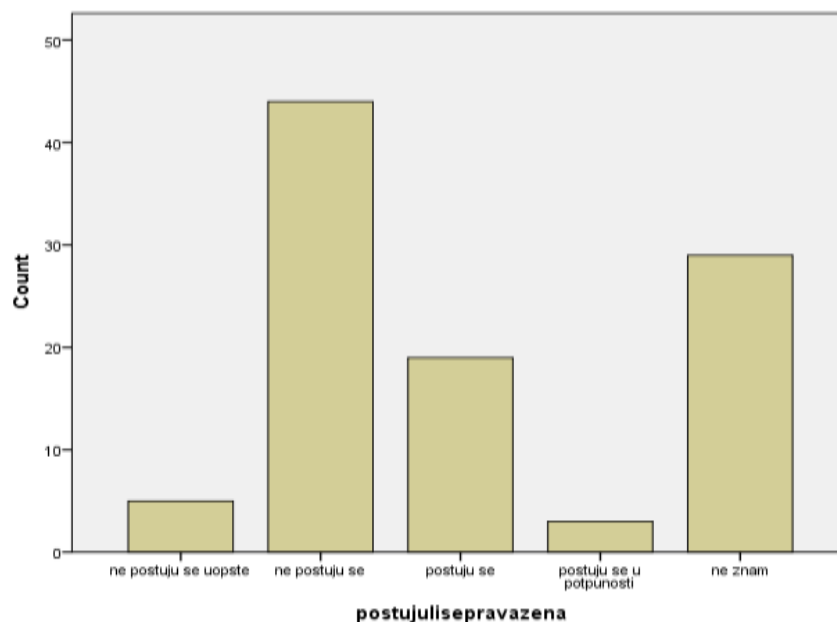
Ispitanici uglavnom misle da znaju po nešto o ženskim naslednim pravima 37,6%; 13,9% misli da je veoma dobro upućeno u ovu problematiku; 11,9% zna jako malo; 25,7% nije upućeno uopšte dok 9,9% nije sigurno.

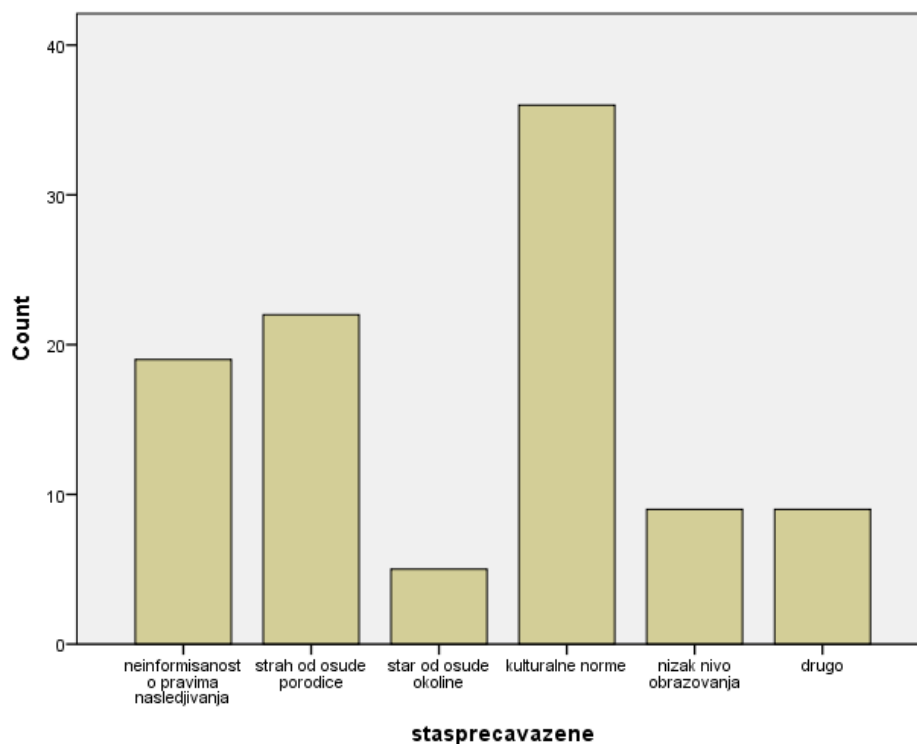
Ispitanici su mišljenja da se prava žena uglavnom ne poštuju i to misli 43,6% ispitanika; 5% misli da se ne poštuju uopšte; 18,8% da se poštuju; 3% da se poštuju u potpunosti a 28,7% ispitanika nema predstavu o tome.

Istraživanje „Ženska imovina i stavovi prema ženskom naslednom pravu“

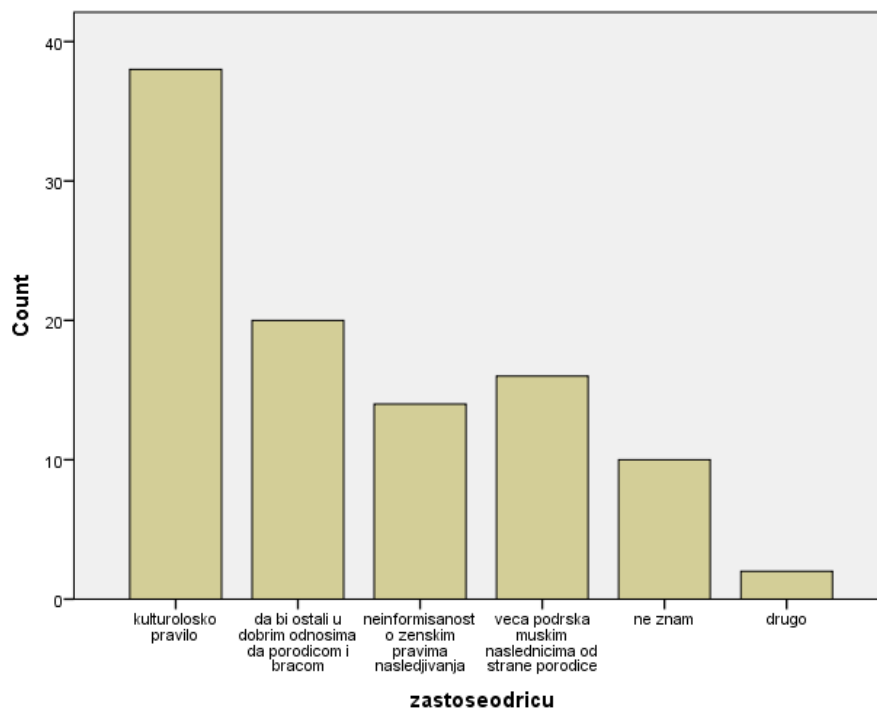

Najveći broj ispitanika, odnosno 35,6% misli da žene sprečavaju kulturne norme u ostvarivanju svojih naslednih prava, dok 18,8% misli da je glavni razlog za to neinformisanost o ženskim pravima; 21,8% misli da je u pitanju strah od osude porodice; 5% da je to strah od osude okoline; 8,9% nizak nivo obrazovanja i 8,9% misli da se to dešava iz nekih drugih razloga.

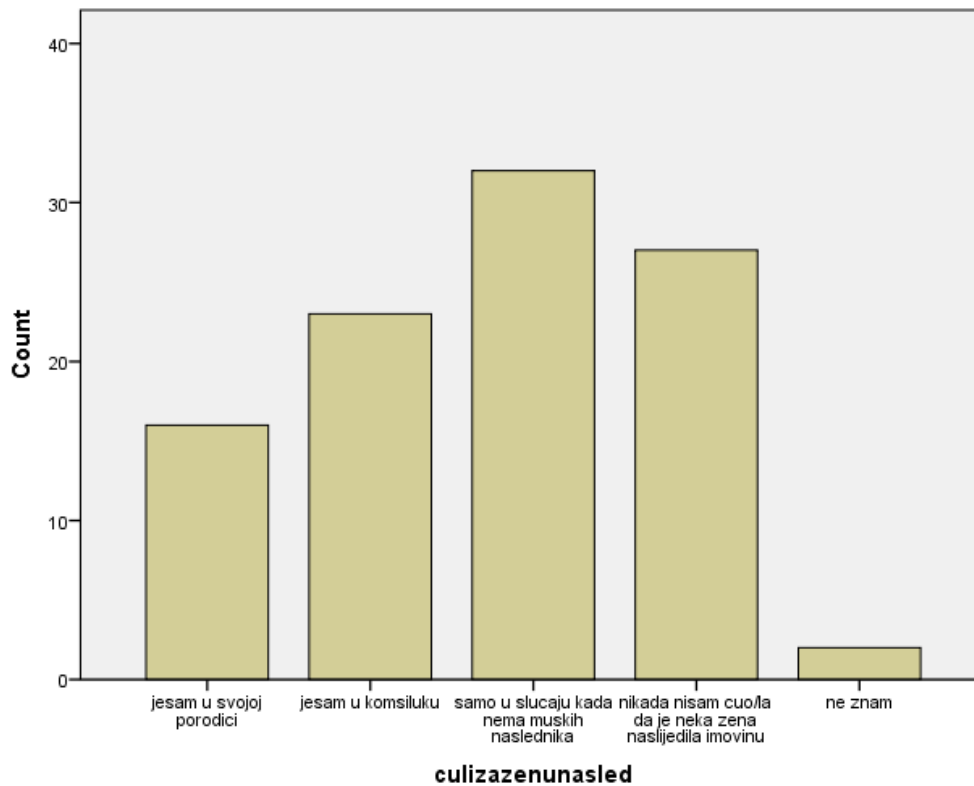
Istraživanje „Ženska imovina i stavovi prema ženskom naslednom pravu“

Većina ispitanika od 37,6% smatra da se žene češće odriču svog nasledstva u korist braće zbog kulturoloških normi; 19,8% navodi da je razlog taj što žele da ostanu u dobrim odnosima sa braćom i sa porodicom; 13,9% misli da se to dešava zbog loše informisanosti o ženskim naslednim pravima; 15,8% misli da je zbog veće podrške muškim članovima porodice; 9,9% nije sigurno dok 2% misli da postoje drugi razlozi za to.

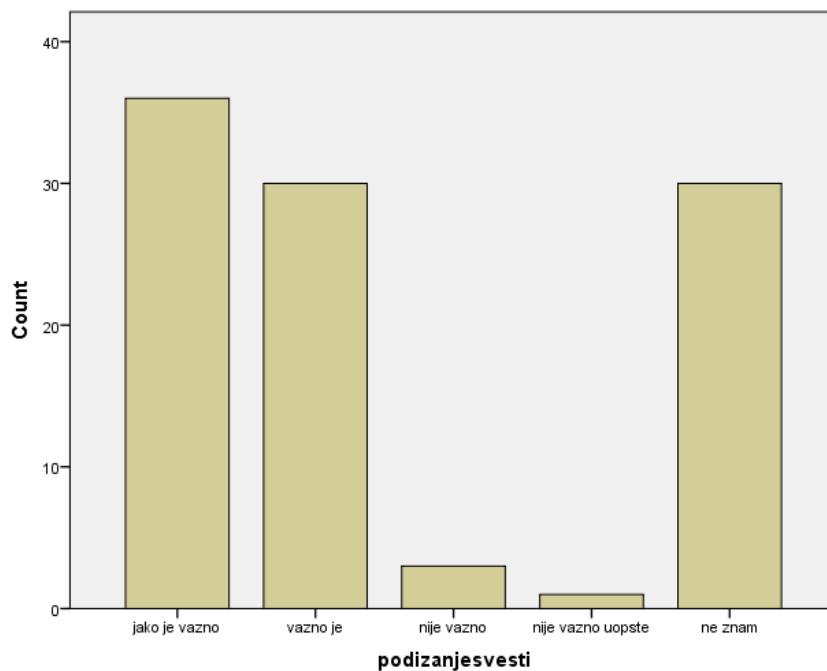

31,7% ispitanika kaže da je za ženu naslednika čulo samo u slučaju kada nema drugih naslednika; 15,8% su za takav slučaj čuli u svojoj porodici; 22,8% u komšiluku; 26,7% nikad anije čulo da je žena bila naslednik imovine; i 2% ne zna.

Istraživanje „Ženska imovina i stavovi prema ženskom naslednom pravu“

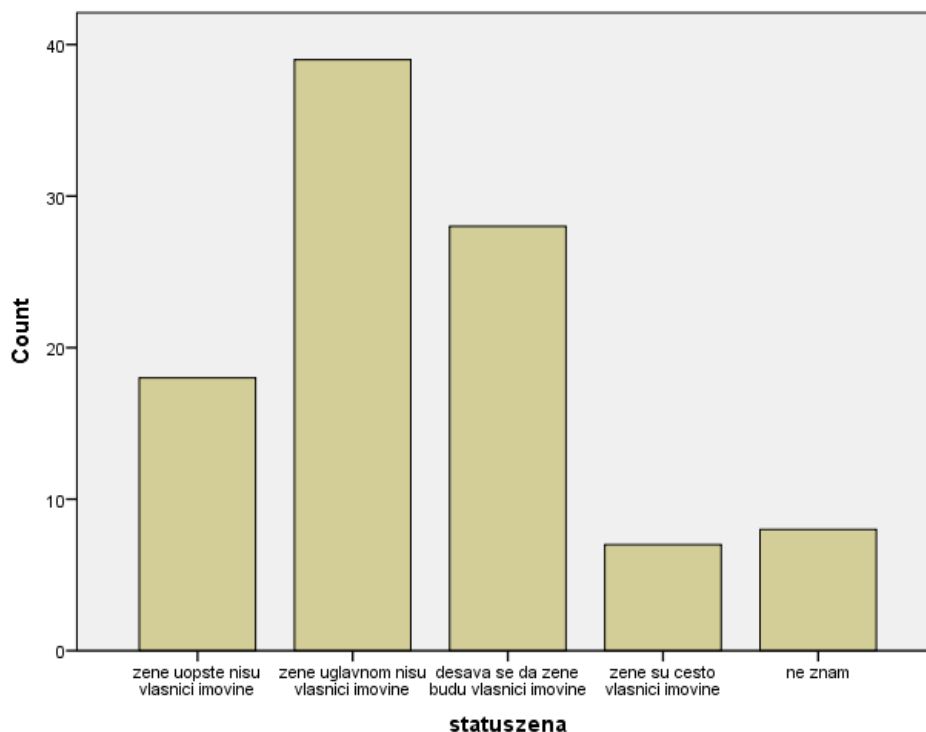

Većina ispitanika 35,6% misli da je jako važno raditi na podizanju svijesti o ženskim imovinskim pravima. Veliki broj ispitanika od 29,7% misli da je važno raditi na podizanju svijesti o ženskim pravim nasleđivanja ali isti toliki procenat i nije sigurno da li je to od značaja; 3% misli da nije važno i 1% da uopšte nije važno.

Istraživanje „Ženska imovina i stavovi prema ženskom naslednom pravu“

Trenutni položaj žena prema mišljenju ispitanika se može opisati na sledeći način: 38,6% misli da žene uglavnom nisu naslednici imovine; 17,8% da upšte nisu; 27,7% misli da se dešava da žene budu vlasnice imovine; 6,9% da su žene često vlasnice imovine a 7,9% ispitanika nema predstavu o tome.

Ključni nalazi

- Glavni izvor prihoda imaju muškarci u porodicama;
- Prema rezultatima istraživanja, imovina ispitanika je uglavnom registrovana na muške članove;
- Pokretna I nepokretna imovina su takođe češće registrovani na muške članove;
- Ispitanici muškog pola su češće naslednici imovine;
- Prema većini ispitanika nije uobičajeno da žene budu naslednici imovine
- Postoji vjerovanje da ima porodica koje podržavaju svoje ženske naslednike;
- Društveno je neprihvatljivo da žene budu naslednice imovine
- Ukoliko bi žena zatražila svoja imovinska prava, okolina bi na to gledala kao na sramotu a porodica bi osudila takav čin;
- Žene uglavnom misle da svi članovi porodice imaju jednaka nasledna prava, dok muškarci misle da naslednici trebaju da budu sinovi ili drugi muški članovi, na isti način bi i djelovali;
- Znanje ispitanika o ženskim naslednim pravima nisu zadovoljavajuća;
- Prilikom nasleđivanja, prava žena se ne poštuju;
- U ostvarivanju naslednih prava, žene najviše sprečavaju kulturalne norme I zbog toga se I češće odriču svog nasledstva u korist braće;

Istraživanje „Ženska imovina i stavovi prema ženskom naslednom pravu“

- Žene su naslednici uglavnom u slučaju kada nema muških naslednika
- Prema mišljenju ispitanika, jako je važno raditi na podizanju svijesti o imovinskim pravima žena;
- Žene uglavnom nisu naslednici imovine.

Zaključak

Na osnovu dobijenih rezultata primjećuje se nezavidan položaj žena u ruralnim predjelima. I ako u stepenu obrazovanja ne odstupaju previeše od muškaraca. Vidimo iz rezultata da postoji značajna razlika između muškaraca I žena u pogledu posjedovanja imovine u svom vlasništvu, odnosno muškarci su ti koji su najčešće vlasnici imovine kako pokretne tako I nepokretne, čime možemo zaključiti da je prva hipoteza potvrđena.

Potvrđena je I druga hipoteza, odnosno pretpostavka da će stavovi biti negativniji ako sed radi o ženama kao naslednicima. Većina ispitanika se slaže da je društveno neprihvatljivo da žene budu naslednice porodične Imovine. Žena koja trži svoja imovinska prava bi naisla na osudu okoline ali I porodice I taj akt bi se tretirao kao sramni čin.

Kulturološke norme u ovom problemu igraju ključnu ulogu, odnosno kao što je I pretpostavljeno, norme predviđene kulturom se pošuju mnogo više nego Ustavom zagarantovana prava. Upravo iz tih razloga se žene češće odriču svoje imovine u korist braće jer je to nešto što se podrazumijevai što se očekuje od nje. Postoji I izražen strah od odbacivanja I opsude okoline ali I težnja da se ostane u dobrim odnosima sa braćom, što kao rezultat ima odricanje od imovinskih prava I ponašanje u skladu sa tradicionalnim očekivanjima.

Veoma važna stvar je I informisanost odnosno neinformisanost stanovništva, pogotovu žena o pravima nasleđivanja. Primijećen je nizak nivo znanja o ženskim naslednim pravima I jednakosti polova pri nasleđivnju. Zato ovo istraživanje može da posluži kao uvod u buduća istraživanja ali I kao temelj na kome će se bazirati buduće intervencije.

Preporuke

- ✓ Raditi na osnaživanju populacije žena u ruralnim predjelima;
- ✓ Raditi na podizanju svijesti o važnosti poštovanja prava o polnim jednakostima;
- ✓ Raditi na osnaživanju žena u zapošljavanju;
- ✓ Organizovati radionice I predavanja na temu ženskih naslednih prava, a posebnu pažnju posvetiti podizanju svijesti žena o sopstvenim pravima;
- ✓ Organizovati role-play radionice u kome će oba pola biti u mogućnosti da sagledaju problem iz druge perspective;
- ✓ Raditi na razbijanju kulturoloških mitova I predrasuda.

Literatura

1. <http://www.kryeministri-ks.net/repository/docs/Ustav1.pdf>
2. Brajšori, M., Tokyay, M., & Jovanovic, I. (2012). Women struggle to have equal access to property. *Southeast European Times*, 1.
3. Hallward-Driemeier, M., & Hasan, T. (2012). *Empowering women: Legal rights and economic opportunities in Africa*. World Bank Publications.
4. Joireman, S. F. (2013). Law as Performance: Women's Property Rights in Kosovo.
5. Joireman, S. F. (2015). Resigning their Rights? Impediments to Women's Property Ownership in Kosovo.
6. Ustavnog, O. (2003). Zakon o nasleđivanju, (1995), 1–30.
7. Vuniqi, L., & Halimi, S. (2011). Women's Property Inheritance Rights in Kosovo. *Pristina, Kosovo: Kosovar for Gender Studies Center*, 1.
8. ŽENE I PRAVA NA. (2016).
9. Elliot Aronson, University of California, Santa Cruz, Timothy D. Wilson, University of Virginia, Robin M. Akert, Wellesley College: "Social Psychology", 2013

Dodatak 1

Upitnik

Zamolili bismo Vas da izdvojite par minuta Vašeg vremena kako bi popunili ovaj upitnik i pomogli nam u implementaciji našeg istraživanja.

Garantujemo Vam da će podaci iz ovog upitnika biti apsolutno anonimni, kao i da Vam garantujemo da će biti upotrebljeni isključivo za potrebe našeg istraživanja.

Mjesto:	
Pol:	
Godine:	
Bracni status:	<ol style="list-style-type: none"> 1. Samac/sama 2. Razveden/a 3. Udovac/a 4. Oženjen/udata
Stepen obrazovanja	<ol style="list-style-type: none"> 1. Nepotpuno ili bez osnovnog obrazovanja 2. Osnovno obrazovanje 3. Srednja skola 4. Vise ili visoko obrazovanje
Da li ste zaposleni?	<ol style="list-style-type: none"> 1. Da 2. Ne
1. Ko ima glavni izvor prihoda za Vasu porodicu?	<ol style="list-style-type: none"> 1. Muz 2. Zena 3. Deca 4. Drugi
2. Na cije ime je registrovana porodicna imovina?	<ol style="list-style-type: none"> 1. Muz 2. Zena 3. Deca 4. Drugi
3. Da li imate neku nepokretnu imovinu u svom vlasnistvu?	<ol style="list-style-type: none"> 1. Da 2. Ne
4. Da li imete neku pokretnu imovinu (npr. automobil...) u svom vlasnistvu?	<ol style="list-style-type: none"> 1. Da 2. Ne
5. Da li ste naslijedili neku imovinu?	<ol style="list-style-type: none"> 1. Da 2. Ne 3. Odrekla/o sam se u korist brace 4. Odrekla/o sam se u korist drugih muskih clanova 5. Odekla/o sam se ukorist drugih clanova porodice
6. Prema Vasem misljenju, da li je uobicajeno da zene budu naslednice porodicne imovine?	<ol style="list-style-type: none"> 1. Da 2. Ne 3. Ne znam

Istraživanje „Ženska imovina i stavovi prema ženskom naslednom pravu“

<p>7. Prema Vasem misljenju, koliko porodice podrzavaju zenske naslednike u ostvarivanju svojih imovinskih prava?</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ni malo ih ne podrzavaju 2. Ne podrzavaju ih 3. Ima onih koji podrzavaju 4. Podrzavaju ih u potpunosti 5. Nisam siguran/a
<p>8. Prema Vasem misljenju, da li drustveno prihvatljivo da zene budu naslednice imovine?</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Drustveno je prihvatljivo 2. Drustveno je ne prihvatljivo 3. Ne znam
<p>9. Prema Vasem misljenju, kako bi reagovala okolina ukoliko bi zena zatrazila svoja imovinska prava?</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Okolina bi na to gledala kao na sramotu 2. Okolina bi osudila takvu odluku 3. Okolinu ne bi zanimala takva odluka 4. Okolina bi podrzala takvu odluku 5. Ne znam
<p>10. Kako bi, prema Vasem misljenju porodica reagovala ukoliko bi zena trazila svoja nasledna prava?</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Porodica bi osudila zenu koja trazi svoja imovinska prava 2. Porodica bi odbacila zenu koja trazi svoja imovinska prava 3. Porodica bi razumela zenu koja trazi svoja imovinska prava 4. Porodica bi podrzala zenu koja trazi svoja imovinska prava 5. Ne znam
<p>11. Ko prema Vasem misljenju, treba da bude vlasnik nasledne imovine?</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Sinovi ili drugi muski clanovi 2. Kcerke ili drugi zenski clanovi 3. Svi imaju podjednaka prava 4. Ne znam
<p>12. Kome bi ste Vi ostavili svoju imovinu?</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Sinovima ili drugim muskim clanovima 2. Kcerkama ili drugim zenskim clanovima 3. Svim clanovima porodice podjednako 4. Ne znam
<p>13. Koliko ste upoznati o pravima zena pri nasledjivanju imovine?</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Veoma dobro sam upucen/a 2. Znam po nesto 3. Nisam siguran/a 4. Znam jako malo 5. Nisam upucen/a uopste
<p>14. Prema Vasem misljenju, da li se prava zena postuju prilikom nasledjivanja imovine?</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ne postuju se uopste 2. Ne postuju se 3. Postuju se 4. Postuju se u potpunosti 5. Ne znam
<p>15. Prema Vasem misljenju, da li su zene dobro informisane o svojim pravima na licnu imovinu?</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Zene su uglavnom dobro informisane 2. Zene uglavnom nisu dobro informisane 3. Ne znam
<p>16. Prema Vasem misljenju, sta sprecava zene u ostvarivanju svojih naslednih prava?</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Neinformisanost o pravima nasledjivanja 2. Strah od osude porodice 3. Strah od osude okoline 4. Kulturalne norme 5. Nizak nivo obrazovanja 6. Drugo
<p>17. Prema Vasem misljenju, zasto se zene cesce odrucu svog nasledstava u korist brace?</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Zato sto je to kulturolosko pravilo, tako obicaji nalazu 2. Da bi ostali u dobrim odnosima sa porodicom I

Istraživanje „Ženska imovina i stavovi prema ženskom naslednom pravu“

	<p>bracom</p> <p>3. Neinformisanost o ženskim pravima nasledjivanja</p> <p>4. Veka podrška muskim naslednicima od strane porodice</p> <p>5. Ne znam</p> <p>6. Drugo</p>
<p>18. Da li ste nekada u svom okruženju čuli da je žena naslednik porodične imovine?</p>	<p>1. Jesam, u svojoj porodici</p> <p>2. Jesam, u komsiliku</p> <p>3. Samo u slučaju kada nema muskih naslednika</p> <p>4. Nikada nisam čula/o da je žena naslijedila porodičnu imovinu</p> <p>5. Ne znam</p>
<p>19. Prema Vasem mišljenju, da li je važno raditi na podizanju svesti o imovinskim pravima žena?</p>	<p>1. Jako je važno</p> <p>2. Važno je</p> <p>3. Nije važno</p> <p>4. Nije uopšte važno</p> <p>5. Ne znam</p>
<p>20. Kako bi ste ocijenili trenutni položaj žena iz Vase okoline u pogledu imovinskog statusa (koliko imovine posjeduju u svom vlasništvu)</p>	<p>1. Žene uopšte nisu vlasnici imovine</p> <p>2. Žene uglavnom nisu vlasnici imovine</p> <p>3. Desava se da žene budu vlasnici imovine</p> <p>4. Žene su često vlasnici imovine</p> <p>5. Ne znam</p>